

IVI (ŠUBELJ KRAMAR) V SLOVO

Enajstega septembra 2010 smo si dobro razpoloženi ogledovali razstavo pletarskih izdelkov v obnovljenem kozolcu toplarju ob domačiji, ki jo je naša najboljša prijateljica Iva Šubelj želela obnoviti in ji ponovno vdihniti življenje, kot je to že naredila z Budnarjevo domačijo v Palovčah. Ali je mogoče, da je po treh kratkih mesecih ni bilo več med nami? Nihče si ni mogel misliti, da po samo treh mesecih Ive ne bomo več srečali. In tako tudi brezštevilne izrečene lepe in najboljše želje niso mogle zadržati krutega slovesa in so le še en dokaz, kako krhko in skrivnostno je življenje, in še bolj, kako v skrivnost ovita je smrt. Povsem mirno mi je par dni pred slovesom povedala, da ji je bilo rečeno, da bo samo mirno zaspala – in res je bilo tako. Pogovori ob številnih srečanjih z njo so bili vedno na najvišji ravni, saj je poznala vso literaturo o etnološkem izročilu, še več o grajski arhitekturi, zgodovini Slovencev in arheologiji. Vmes smo si nasuli tudi drobce veselih življenjskih dogodkov in tako smo bili zmeraj bolj prepričani, da se nas še vedno veliko zavzema za sožitje, lepe plemenite medčloveške odnose, ki ne dovoljujejo, da bi kdo od nas končal svojo življenjsko pot sam in osamljen, nebogljn in preplašen pred breznom večnosti in neskončnosti.

Ko se od nas poslovili naš najboljši prijatelj, si vedno želimo, da bi se z njim ponovno srečali – in ta srečanja so največ vredna tedaj, ko obnavljajo duhovne vrednote našega poznavanja. Iva se je od vseh nas poslovila s tako bogato in kulturno vsebino prijateljskih vezi, s tako bogato zapuščino vsega, kar je v svojem težkem življenju ustvarila, da se bomo vsi, ki smo jo imeli radi, pa tudi mnogi, ki jo bodo v prihodnosti šele posredno spoznali, z njo vedno srečevali. Njena zapuščina je tako bogata, da bo ona sama vedno med nami – čeprav žal brez njene izjemne osebnosti in sposobnosti, da z vsakim vzpostavi zanjo tako značilen neposreden in ustvarjalni stik.

Iva Šubelj Kramar prav gotovo spada med ljudi, ki so postavili temelje za razpoznavanje in ohranjanje naše kulturne dediščine. To je bil njen življenjski moto, hkrati pa osebna zaveza, da je to edini pravi cilj, za katerega je treba žrtvovati vse, saj bo le tako nam in našim prihodnjim rodovom zagotovljena kulturna kvaliteta bivanja. Že med svojim delovanjem na Gradbenem centru Slovenije je pripravila vrsto razstav o vse preveč zapostavljenih vrednotah naše stavbne dediščine. Hkrati se je prav z njenim posredovanjem na Srednji gradbeni šoli ponovno začelo posebno izobraževanje izvajalcev prenove in varstva na stavbah, ki so pomembna kulturna dediščina. Nadaljevanje teh pomembnih izhodišč, ki jih je sama ustvarila, nam bo tudi v prihodnje vedno znova omogočalo srečevanje z Ivo Šubelj Kramar, saj brez nje vsega tega ne bi bilo.

Še več pa nam je zapustila s svojimi deli neposredno na terenu, kjer je z izjemnim požrtvovanjem in hkrati z vso odločnostjo ustvarila najboljše vzorce ohranitve in hkratne oživitve le na videz preprostih kulturnih spomenikov ljudske arhitekture. Njeno delo na Preskarjevi bajti na Veliki planini, na Budnarjevi domačiji v Zgornjih Palovčah in v domačiji na Beli nad Motnikom so

Iva in Velika planina.

Foto: Janez Medvešek, Velika Planina, 2005

postali vzorčni primeri tega, kako je življenje v resnici ustvarjalo našo kulturno dediščino in kako nam prav naše poznavanje danes in v prihodnje omogoča ohranjanje posebnih vrednot. Morda širši javnosti manj znano je njeno navdušenje nad zbiranjem in ohranjanjem drobnih detajlov iz preteklosti – od uporabnih in okrasnih predmetov, ki so spremljali nekdanje življenje, do spoznavanja prave zgodovine nekaterih doslej neznanih posebnosti življenja zlasti v bližnji in daljni okolici Kamnika. Z razstavami, s knjigo, predvsem pa neposredno je obiskovalcem in seveda prijateljem zapustila tako živo zapuščino, da se bomo z njo vedno znova srečevali. Sama je svoje delo najbolje predstavila: »Kar delam zase, delam za nas in za vas – za nov jutri!«

Za svoje izjemne dosežke je v letu 2004 prejela najvišjo Fordovo nagrado za ohranjanje kulturne dediščine pri nas (za Preskarjev stan na Veliki planini), v letu 2006 pa bronasto priznanje Občine Kamnik za zasluge pri varstvu etnološke dediščine na Kamniškem. Žal ji usoda ni bila naklonjena, da bi dočakala tudi vse tište pohvale in nagrade, ki jih je v resnici zaslužila. Vendar mi vsi verjamemo, da bo tudi naše prepričanje, da je dosegla izjemne dosežke, da v duhu nikdar ne bo odšla od nas, da se bomo z njo v mislih vedno znova srečevali, največja mogoča nagrada. To željo seveda moramo izreči tudi njenim najbližjim, še zlasti njenemu soprogu, ki ji je vedno stal ob strani in brez katerega bi zlasti v svojih zadnjih težkih letih ne ohranjala dobre volje in upanja, da »je nemogoče kdaj mogoče«, kot je sama povedala.

Iva, hvala ti za vse – ohranili te bomo v najlepšem spominu in s teboj se bomo v duhu vedno znova srečevali!

* Prof. Majda Fister, univ. dipl. etnol. in kult. antropol. 1000 Ljubljana, Na jami 5, E-naslov: majda_fister@T-2.net; Prof. dr. Peter Fister, univ. dipl. inž. arh., Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani. 1000 Ljubljana, Zoisova cesta 12, E-naslov: peter.fister@guest.arnes.si